

Den politiska familjen rör upp känslor

Ett av höstens stora samtalsämnen på bokfronten blev *De hemliga breven*. Brev författade av paret Alva och Gunnar Myrdal och av sonen Jan Myrdal. Många i kultureliten och politiken har efter publiceringen kommenterat, förfasat sig och/eller applåderat. En bok som uppenbarligen rör upp känslor.

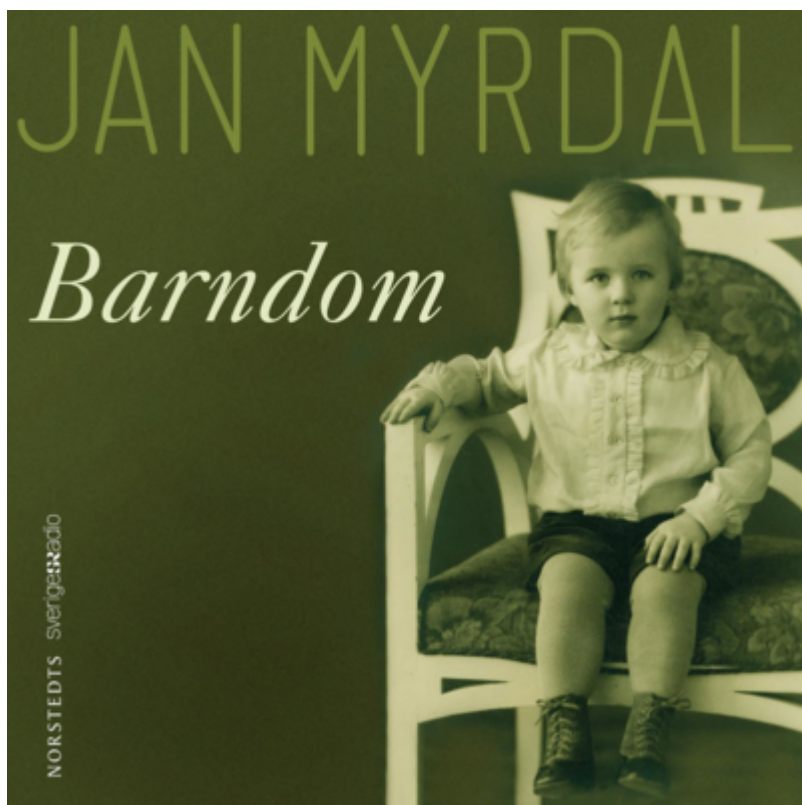
De hemliga breven är sammanställda och kommenterade av **Bosse Lindquist** som också har skrivit den omfattande introduktionen. Förord och efterord är författade av **Kaj Fölster**, syster till **Jan Myrdal** och av **Janken Myrdal**, Jan Myrdals son.

Mycket av innehållet går ut på att försöka komma fram till sanningen med stort S om vem i familjen Myrdal som är den största lögnhalsen. Ett på många sätt tacksamt ämne, då det handlar om en av Sveriges mest kända, offentliga familjer.

Gunnar Myrdal var professor i nationalekonomi och internationell ekonomi, sociolog och politiker. Riksdagsman för Socialdemokraterna samt handelsminister i regeringen **Erlander**. Han innehade också viktiga poster inom FN. 1974 tilldelades han Nobelpriset i ekonomi. Alva Myrdal var utbildad inom psykologi med inriktning på främst barnpsykologi. Hon var socialdemokratisk politiker och diplomat, statsråd 1966–1973 under Erlander och Palme, som nedrustningsminister och kyrkominister. Hon mottog Nobels fredspris 1982 för sitt internationella arbete i nedrustningsfrågor och sin kamp för fred och mot kärnvapen. Alva Myrdal engagerade sig också starkt i debatten om kvinnors frigörelse.

Paret Myrdals *Kris i Befolkningsfrågan* är en av 1900-talets mest omtalade inhemska politiska skrifter. Här framförde de bland annat vikten av att ansvaret för barns fostran delas mellan föräldrar och samhället. De kallade sig själva för radikala socialdemokrater. Alva och Gunnar Myrdal var med och skapade 1900-talets svenska välfärdsstat, men på 1980-talet vände så den politiska vinden och deras gärning började ifrågasättas.

Sonen Jan Myrdal, äldst i barnskaran, var författare, kritiker och skarp debattör. Kommunist. För drygt 40 år sedan gjorde han upp med föräldrarna, i sin omtalade bok *Barndom*. Där beskrevs föräldraparet som två känslolokalla karriärister. Han hade då sedan länge brutit all kontakt med dem.



Barndom väckte en enorm uppståndelse. Det förorättade barnet som på en enastående vacker prosa framträder i boken och i de två efterföljande *En annan värld* och *Tolv på det trettonde* kan om man så vill tolkas som en sammanfattning av ett liv och ett författarskap som trots ett livslångt skrivande aldrig nådde fram till någon försoning med det som varit.

"Men då jag inte förlåtit har jag heller inte glömt", säger Jan Myrdal i sitt efterord. Böckerna hyllades av en samfällid kritikerkår som en storartad barndomsskildring.

Jan Myrdal hade i medvind skildrat och gett sitt öppna stöd till **Maos** Kina och **Pol Pots** Kampuchea, något som kom på skam under senare delen av 80-talet. Myrdal hävdade ändå fortsatt sin version av historien och menade att det som skedde både under det stora språnget och på Himmelska fridens torg i Kina var både nödvändigt, rätt och moraliskt. I konflikter fann han livsluft, blev både skarp och tvärsäker, skrev, talade och argumenterade bättre än de flesta.

Breven som nu återges i *De hemliga breven* är skrivna både av föräldrarna och sonen Jan. Breven fick systemen **Kaj Fölster** av Alva. Fölster hade samlat och gömt undan breven hemma hos **Janken Myrdal** i hans källare, för att Jan Myrdal själv inte skulle komma åt dem. Boken innehåller också utdrag ur Alva Myrdals egen dagbok samt utdrag ur hennes sista manusfragment då hon i slutet av sitt liv försökte gå i svaromål mot sin son. Då hade Alva redan drabbats av de talsvårigheter som senare utmynnade i afasi och stumhet. Enligt Fölster sa Alva Myrdal att hon skrev:

"... för mina barnbarns skull och deras efterkommande och alla därefter som kunde luras tro att JM:s bild av vårt förhållande är den enda rätta sanningen. Det som är onda sagor börjar ju citeras och upprepas som om det vore sant."

Den intressantaste delen i den här boken är enligt mitt förmenande inledningen som Bosse Lindquist skrivit, *Familjen som vill förändra världen*. Även om man får ta hans text med en nypa salt. Han beskriver här stämningarna i Sverige i början av 80-talet. Socialdemokratin kritiserades hårt av vänstern för undfallenhet och för att kompromissa med kapitalet. Från höger anklagades de för ett påstått omänskligt välfärdsbygge, där livet minutiöst skulle läggas till rätta av samhällsingenjörerna. Här bjuds man på en historiektion och en beskrivning av hur paret Myrdal försökte förena sina

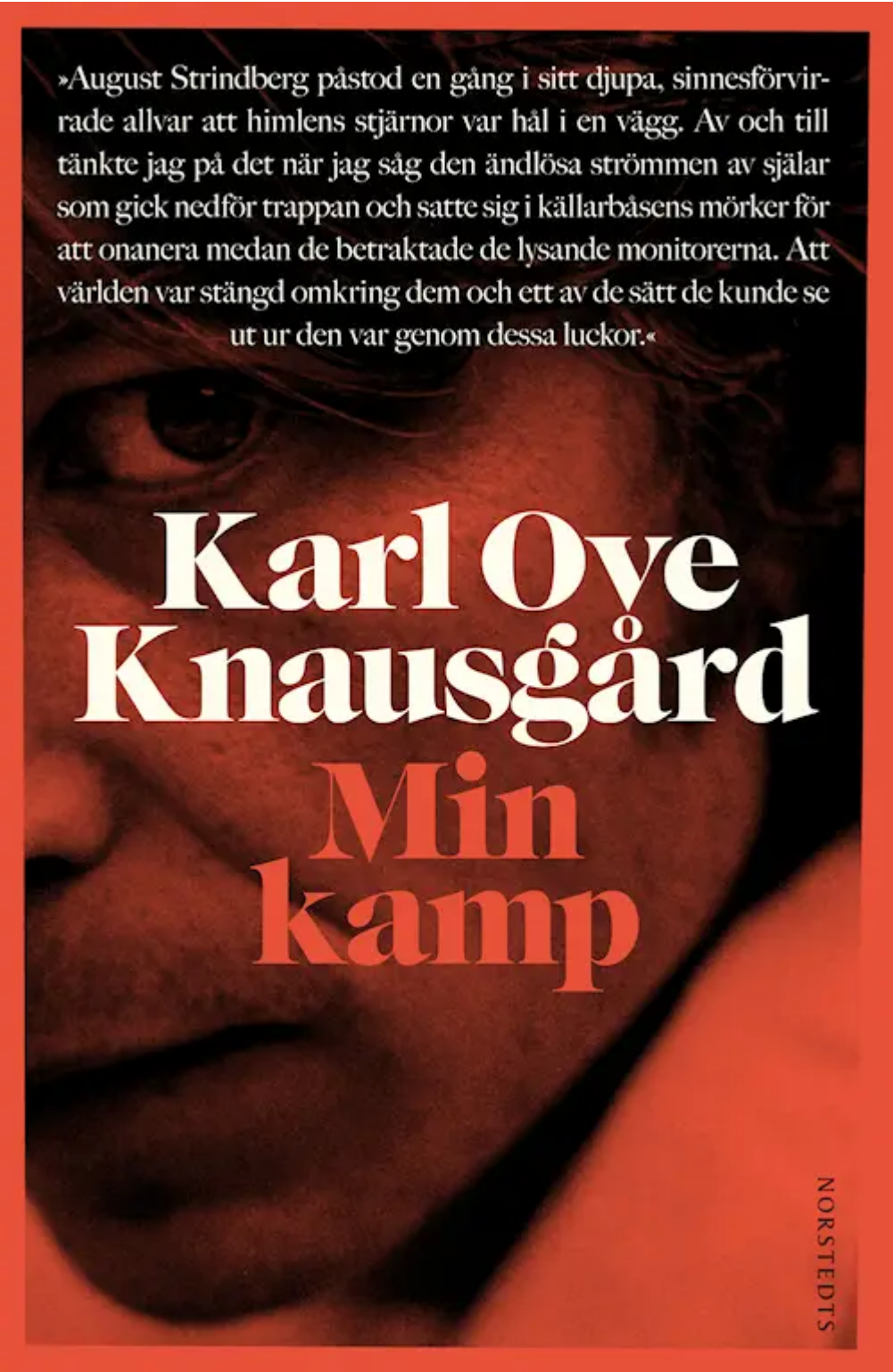
professionella uppdrag och livet i rampljuset med ett privat familjeliv. Det står snabbt klart att yrkeslivet hade högsta prioritet och då framför allt Gunnars önskemål. Det gick delvis ut över Alvas yrkeskarriär men framför allt över de tre barnen som under långa perioder, ibland år, lämnades bort till olika släktingar och barnflickor. Något som också återges i Jan Myrdals barndomsskildring. Samtidigt framstår Alva i de återgivna breven hela tiden som oförtröttligt stödjande och uppmuntrande. Hon tror verkligen att Jan kommer att bli en framgångsrik och uppburen författare trots många motgångar tidigt i karriären. Hon coachar och curlar honom och bistår på allehanda sätt, inte minst ekonomiskt. Tecken på ett ständigt dåligt samvete, försök att gottgöra och släta över, tänker jag under läsningen.

För- och efterordet är båda tydliga partsinlagor med det enda syfte att återupprätta i första hand Alva men även Gunnar Myrdal. Janken Myrdal säger att han också framför allt vill återupprätta sin farmor och sin mamma **Nadja Wiking:**

"Om hon inte tagit hand om mig och det hade varit min pappa som haft ansvaret, då hade jag hamnat på barnhem. Det är jag helt säker på."

Janken Myrdal drar slutsatsen att fadern avsiktligt ljög om sin barndom. Att hans böcker har hyllats som sanning ser han som ett olustigt bidrag till det han kallar vår tids lögnkultur, där det inte spelar någon roll om ett påstående är sant eller falskt.

Bekännelselitteraturen har en lång tradition. Alltid omstridd. Tidiga svenska exempel är **August Strindbergs** jagromaner *Tjänstekvinnans son* och *En dåres försvarstal*. På senare år är det **Karl-Ove Knausgård** och hans romansvit *Min Kamp* som fått personifiera autofiktionen, en litterär genre som fritt blandar fakta och fiktion, verk som utgör en självbiografi i form av en roman. Många menar att antingen bör man välja det ena eller det andra och har svårt att förhålla sig till en mix.



»August Strindberg påstod en gång i sitt djupa, sinnesförvirrade allvar att himlens stjärnor var hål i en vägg. Av och till tänkte jag på det när jag såg den ändlösa strömmen av själar som gick nedför trappan och satte sig i källarbåsens mörker för att onanera medan de betraktade de lysande monitorerna. Att världen var stängd omkring dem och ett av de sätt de kunde se ut ur den var genom dessa luckor.«

**Karl Ove
Knausgård**
**Min
kamp**

NORSTEDTS

Vad är sant och vad är fiktion i Knausgård's *Min kamp*?

Så länge folk tror att allt som tryckts är sanning blir böcker som Jan Myrdals *Barndom* sprängstoff. Man försöker dra slutsatser om sanningshalten genom att jämföra texten med det autentiska liv den beskriver. Då uppstår det ofta strider där "objektiv sanning" ställs mot subjektivt minne. Jan Myrdals systrar Kaj Fölster och Sissela Bok har bägge skrivit böcker och lämnat sina versioner av den gemensamma barndomen.

Det här är en bok jag läser med mycket kritiska ögon. Var den nödvändig att skriva? Var Alva Myrdals sparade brev verkligen ämnade att publicera offentligt? Blir Jan Myrdals barndomsskildring sämre av att den efter De hemliga brevens publicering av en stor kritikerkår betraktas som "förljugen"?

Nej, det tycker inte jag. För vad är en barndomsskildring? Någon minns sin barndom och försöker återge den upplevelsen. Då gäller det att vara sann mot sig själv och sin upplevelse. Jan Myrdal ger oss en extremt subjektiv bild av föräldrarna sedd genom ett utsatt barns ögon. Det är hans partsinlaga och här kommer nu nästa. Allt i den här boken sammantaget ger en obarmhärtig bild av Jan Myrdal som en okänslig lögnare. Dessutom framstår han som en gnällig, bortskämd unge, som helt skamlöst skor sig på föräldrarna långt upp i vuxen ålder.

Bosse Lindquist skriver:

"Historien om mamma, pappa och son Myrdal är en berättelse om både framgång och tragedi som löper parallellt. Den skulle ha varit bara smärtsam och privat om inte alla tre påverkat den svenska historien så i grunden."

Så är det. Som en recensent skrev; *Jan Myrdal blir vi aldrig av med. Inte heller Alva.*

De hemliga breven. Den politiska familjen och vardagens samtal

Alva & Gunnar Myrdal

Jan Myrdal

Albert Bonniers Förlag 2023

Alva & Gunnar Myrdal

Jan Myrdal

Introduktion och urval
Bosse Lindquist

Avva

Fick just ditt brev

Nöjd nu?

"ell resten av di
nu är, din redogörelse

»Äntligen. Vi är många som väntat på sista akten av
sammanslagningen Myrdal.«

MARIA SCHOTTENIUS, DAGENS NYHETER

Du säger ingenting
i ett föregående me
för att vara säker

gå med på något så

Vad du skriver om

hur du ser på det,

Man arbetar ju enb

någorlunda nöjd är

eller ingenting.

vad jag skriv

Men med människans

En hjälp till me

inte tag i åk och

stora lån nu ett d

Vad du säger om po

svaret som kommer

ist alles, med

för os som

Minns du herakli

rötterna till det

Marx. I det stora

De hemliga brev

Den politiska familjen
och vardagens samtal

Albert Bonniers Förlag

De hemliga breven har när detta skrivs nominerats till att bli Årets bok om svensk historia 2023. Bosse Lindquist är journalist, dokumentärfilmare, radio- och tv-producent och författare till bland annat Macchiariniaffären Sanningar och lögner på Karolinska. För den boken och tv-dokumentären Experimenten om Macchiariniaffären tilldelades han Stora journalistpriset i kategorin Årets avslöjande och Kristallen för årets granskning 2016.